

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

2016/3

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Patrick ARNOU

Marcel De Pauw, de laatste Zedelgemse smid uit een merkwaardige Loppemse familie

91

Johan BRAET

De Loppemse lotingtrommel: addendum

128

Twee herfstlezingen

131

37ste jaargang nr. 3 - juli-augustus-september 2016

Redactie en bestuur

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
Pol Denys, Hendrik Baekelandlaan 57, 8211 Aartrijke
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem

Lidmaatschap: € 10,00

IBAN: BE48 7381 1720 5627 - BIC: KRED BE BB
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat en ledenadministratie

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel. 0475/64.81.16 - E-mail: willy.casier@gmail.com

Redactiesecretariaat

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Tel. 050/82.42.74 - E-mail: bertrand.denys@telenet.be

Website en Facebook

users.telenet.be/pastoor.ronse
www.facebook.com/groups/657109921075905

Studies verschenen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover

*Koning Albertstraat te Veldegem, met links vooraan het huis "Coudenys Moeder".
Fragment uit een postkaart van vóór de Eerste Wereldoorlog (verzameling Gemeentearchief Zedelgem)*

Marcel De Pauw, de laatste Zedelgemse smid uit een merkwaardige Loppemse familie

Patrick ARNOU

Toen hij reeds zwaar ziek was, werd ik gecontacteerd door Marc De Pauw, zoon van de laatste Zedelgemse smid Marcel De Pauw. Het was duidelijk dat Marc toen wist dat hij binnen korte tijd zou overlijden. Hij had thuis nog een aantal documenten en ook twee heel mooie foto's, die herinnerden aan de smidse-activiteiten van zijn vader Marcel. Hij vond terecht dat deze documenten interessant waren voor onze Zedelgemse lokale geschiedenis, en daarom ook bredere bekendheid verdienden. Ik heb dan ook aan Marc beloofd om dit alles te verwerken in een artikel over zijn vader, de smidse en de familie De Pauw. De opzoekingen die ik nadien deed, hebben me wel veel verder gebracht dan eerst gedacht. Het bleek immers dat Marcel behoorde tot de Loppemse familie De Pauw, waarover bijzonder veel te vinden en te vertellen is. Daarom duurde het toch wel alvorens ik dit artikel kon afronden. Het is uiteraard gewijd aan de nagedachtenis van Marcel en van Marc.

Berkenhagestraat 2

Aan de Berkenhagestraat nr. 2 te Zedelgem, waar nu de handelszaak 'De Fietsenmaker' van Bram Misseeuw gevestigd is, werd tot in 1977

Fig. 1 - De Berkenhagestraat, met in het midden de smidse De Pauw en rechts het buitengoed Cassiers (postkaart Miny).

onze laatste Zedelgemse smidse uitgebaat door onze laatste echte smid, Marcel De Pauw. Deze smidse werd daar gebouwd eind 1935, en dit om Marcel toe te laten zich daar als 21-jarige jongeman te vestigen als smid.

Het ging om de eerste bebouwing van dit perceel grond, dat voorheen alleen voor landbouw werd gebruikt. Vóór de Eerste Wereldoorlog stond aan de rechterzijde van de Berkenhagestraat (gezien vanaf de Sint-Leoschool) alleen de herenwoning, oorspronkelijk gebouwd door dokter Adriaens en nadien als buitengoed gebruikt door ‘meneerke’ Cassiers uit Brussel. Verderop lagen alleen nog onbebouwde landbouwgronden, en dit tot aan de hoeve Versyck en de molen. Langs de overzijde van de Berkenhagestraat (aan de zijde van de Groenestraat) waren toen wel al een aantal woningen opgetrokken.

Na de Eerste Wereldoorlog werd het buitengoed Cassiers omgebouwd tot rijkswachtkazerne, en kwamen er verderop aan dezelfde zijde van de Berkenhagestraat ook een aantal nieuwe woningen, die aan elkaar werden gebouwd in een kleine rij. Als laatste van deze rij werd einde 1935 de smidse met woonhuis en winkel van Marcel De Pauw gebouwd.

Daarmee was deze rij huizen ook afgewerkt en tussen de nieuwe smidse en de rijkswachtkazerne lag enkel nog de toenmalige landweg, die nu als smalle straat de verbinding maakt tussen de Berkenhagestraat en de Burgemeester Joseph Lievensstraat, en luistert naar de naam Cassierswegel.

Marcel De Pauw wordt smid te Zedelgem

Marcel De Pauw werd geboren te Loppem op 18 juni 1914 als oudste zoon van de Loppemse smid Medard De Pauw en van zijn echtgenote Romanie Daveloose.

De familie De Pauw was van oorsprong een familie van kerkbedienaars, zoals kerkbaljuws en kosteren. Eén voorouder had het zelfs heel wat verder gebracht. Hij klom op tot vicaris-generaal van het bisdom Brugge en werd later, in mei 1810, door Napoleon zelfs aangesteld tot bisschop van de stad 's Hertogenbosch in Nederland. Maar over deze wonderlijke geschiedenis vertellen we verder in dit artikel nog meer.

De broer van deze illustere voorouder werd in 1759 koster te Loppem en stond zo aan de wieg van de Loppemse kosterstak van de familie De Pauw, die tot in 1908 het ambt van koster in Loppem zou waarnemen.

Binnen deze Loppemse kostersfamilie zou de in 1850 in Loppem geboren Emiel De Pauw, grootvader van Marcel, echter een totaal andere beroepsloopbaan kiezen. Hij werd smid en week uit naar Snellegem om daar dit nieuwe beroep uit te oefenen. Dit beviel hem zodanig dat hij - zoals we verder nog zullen lezen - ook zijn acht zonen met zachte dwang aanzette om smid te worden.

Eén van die zonen was Medard De Pauw, geboren te Snellegem op 20 april 1889. Hij huwde op 20 augustus 1912 te Oostkamp met de van daar afkomstige Romanie Daveloose, en vestigde zich na zijn huwelijk

als smid te Loppem. Hij keerde zo terug naar het dorp, waar bijna anderhalve eeuw lang iemand van de familie De Pauw koster was geweest.

Medard De Pauw en Romanie Daveloose hadden zes kinderen, waarvan Marcel de oudste was. Marcel zou de stiel van zijn vader verderzetten en werd daarom naar de hoefsmederijschool in Brussel gestuurd, die trouwens nog steeds bestaat. Daar leerde hij niet alleen omgaan met hoefijzers en ijzeren banden, maar moest hij ook allerlei gereedschap kunnen smeden. De vitrinekast met zijn werkstukken als student is trouwens nog altijd in familiebezit.

Fig. 2 - Marcel De Pauw poseert bij zijn aambeeld.

Toen Marcel zijn diploma als meester-hoefsmid verworven had en hij ook 21 jaar geworden was, werd hij door zijn vader Medard in het centrum van buurgemeente Zedelgem geïnstalleerd als smid. Dit hield in dat voor hem een nieuwe woning met winkel en een al even nieuwe smidse werd gebouwd op een ruim stuk landbouwgrond in het begin van de Berkenhagestraat, juist naast de rijkswachtkazerne (nu nr. 2). Vader en moeder schoten het geld daartoe voor en Marcel moest het terug 'afkorten'. De smidse en de winkel werden tegenaan de Berkenhagestraat gebouwd, zodat daarachter nog een aanzienlijk stuk grond overbleef.

De smidse en de winkel

De nieuwe woning met winkel had twee verdiepingen en een dak en was aangebouwd aan de woning van fietsenmaker Henri Cools. De winkel was voor die tijd modern ingericht, met een vrij groot vitrineraam, zodat de koopwaar goed zichtbaar kon worden tentoongesteld.

Aanvankelijk waren dat vooral ijzerwaren, gaande van allerlei metalen werktuigen (spaden, schoppen, pikken en zeisen) tot emmers, potten en kannen. Later kwamen daar ook kachels, serviezen, bestekken en glaswerk bij, die een belangrijk deel van de winkelactiviteit gingen uitmaken.

De verandering in het assortiment van de winkel is trouwens goed te zien op de twee detailfoto's van het pand (fig. 3 en 4). Op de oudste foto – nog daterend van de laatste jaren vóór de Tweede Wereldoorlog – zien we in de vitrine allerlei werktuigen, naast potten en kannen. Op de jongere foto – waar ook al het handelsregisternummer 7641 op de

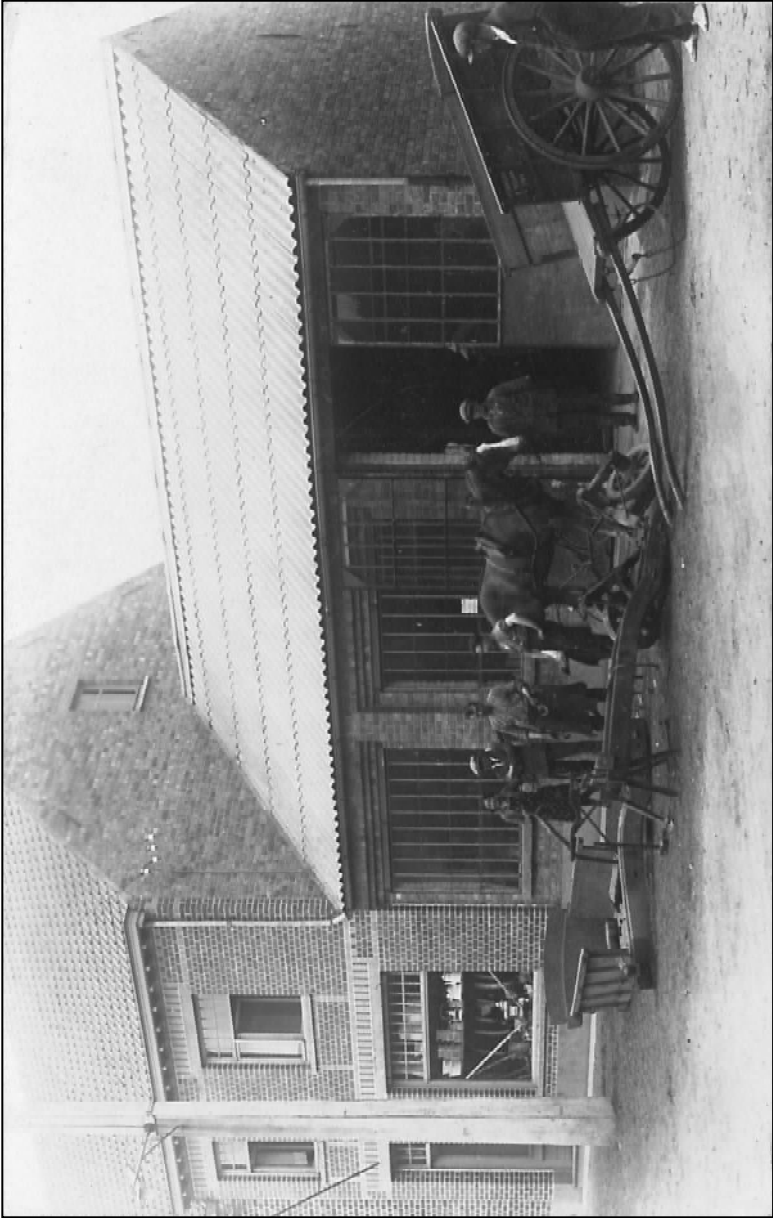

Fig. 3 - De oudste opname van de smidse, te dateren tussen 1935 en 1938.

Fig. 4 - Iets recentere opname van de smidse (jaren '50)

ruit staat geschilderd – zijn geen werktuigen meer te zien, maar wel glas-, koffie- en eetserviezen. Ook blijkt uit het nieuwe uithangbordje dat er een handel in butaangasflessen was opgestart.

De smidse zelf was aan de woning gebouwd in de typische werkhuisstijl van die jaren, met veel glas, een dubbele metalen poort (ook met veel glas), en het geheel bedekt met golfplaten. Boven het smidsegebouw plaatste Marcel een groen uithangbord met 6 hoefijzers en de tekst: *“Marcel DE PAUW – Gediplomeerd MEESTER HOEFSMID”*.

In de smidse was de schouw met twee vuren opgetrokken tegenaan de achtergevel (dus verst van de Berkenhagestraat). De schoorsteen ging daar door het dak, kwam achteraan het smidsegebouw uit en eindigde op een buis in eterniet. Vóór de vuren bevond er zich een waterbak om de werkstukken te koelen. Opzij rechts (gezien vanaf de straat) bevond zich de kolenput, die was afgesloten met wegneembare treinbiels. Verder was er in de smidse uiteraard ook een aambeeld en ook de ‘travalie’ (travail of hoefstal), dienstig voor het vastbinden van de paarden. Met de jaren kregen daar ook allerlei andere kleinere en grotere werktuigen hun plaats.

De uitbating van de smidse

Op de oudste foto bij dit artikel (fig. 3) zien we het typische smidswerk van vóór de Tweede Wereldoorlog, dat vooral paard en kar betrof. Deze foto dateert zeker van vóór het huwelijk van Marcel in 1938, want we zien er – naast Marcel zelf en vier onbekenden – ook zuster Angèle De Pauw en vader Medard De Pauw. Toen Marcel op 21-jarige leeftijd naar Zedelgem kwam, was hij nog ongehuwd. Zijn jongere zus-

ter Angèle, die toen 20 jaar was, kwam mee om het huishouden te doen en ook om op de winkel te passen. Ook vader Medard kwam toen nog helpen. Dit is ook te zien op de foto, waar Marcel de poot van het paard vasthoudt, terwijl Medard het eigenlijke werk doet. Zo deed Marcel nog wat praktijkervaring op.

Marcel werd dus niet aan zijn lot overgelaten en kreeg trouwens ook de knecht Cyriel Merlevede mee vanuit Loppem. Cyriel Merlevede woonde in Moere en was als smidseknecht begonnen bij vader Medard De Pauw in Loppem. Maar nadat Marcel in Zedelgem was geïnstalleerd, kwam Cyriel bij Marcel in Zedelgem werken. Cyriel zou 41 jaar bij Marcel in dienst blijven. In het begin sliep hij tijdens de week in bij Marcel, maar na de Tweede Wereldoorlog kocht hij een mobylette, waarmee hij dagelijks heen en weer reed tussen Moere en Zedelgem. Cyriel Merlevede overleed op 19 november 2006 in Oostende.

Op 18 juni 1938 huwde Marcel met de toen bijna 23-jarige Maria Benoot uit Zedelgem. Zij was geboren op 27 juli 1915 als dochter van August Benoot en Leonie Vanhove, die een eindje verder aan het begin van de huidige Dokter Adriaensstraat een kleine hoeve betrokken. Maria had slechts één broer Aimé, die dertien jaar ouder was (°1 augustus 1902) en die zijn leven lang ongehuwd bleef. Aimé bleef trouwens later ook op het hoevetje van vader en moeder wonen, en dus ook in de nabijheid van zijn zuster Maria. Het was ook Aimé, die het vrij groot perceel land bewerkte, dat eigendom was van Marcel en dat achter de woning en de smidse lag. Na het huwelijk nam Maria de winkel voor haar rekening.

Marcel stond normaal op rond 6 uur in de morgen. Iedere morgen dronk hij warme melk met de vellen erop. Zoon Marc vond dat als kind

maar vies, maar vader Marcel zei dat dit goed was voor de gezondheid. Rond 6u30 verdween Marcel naar de smidse. De vuren werden aangestoken en die bleven de ganse dag branden. Reeds vanaf jonge leeftijd moest Marc trouwens dikwijls helpen om kolen bij te halen uit de kolenput om de vuren brandend te houden. Rond 9 uur staakte Marcel even het werk om te eten, en dit werd herhaald rond 12 uur voor het middagmaal en rond 16u voor het vieruurtje. Er werd gewerkt tot rond 18 – 19 uur.

De smid deed toen ook nog veel werkzaamheden, die nu alleen nog door de dierenarts worden uitgevoerd, zoals het onthoornen van koeien of het blokstaarten van een paard. In de uren waarin er geen specifiek smidsewerk moest worden verricht voor een klant, maakte de smid dan allerlei gereedschap zoals spaden, schoppen of harken, die dienden voor de eigen verkoop. Marc herinnert zich dat vader Marcel destijds ook veel specifiek werk kreeg vanuit het munitiedepot in Zedelgem. Nochtans had men daar een eigen smidse, maar voor speciaal werk werd een beroep gedaan op Marcel De Pauw.

Kort na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog kregen Marcel en Maria hun enige zoon Marc, geboren te Zedelgem op 26 november 1940. Als tweede naam werd voor Medard gekozen, de naam van de vader van Marcel, die hem te Zedelgem had geïnstalleerd als smid.

De oorlog was een periode van druk werk in de smidse. Ook de Duitse bezetter had smidsewerk nodig en er werden bij Marcel twee Russen ingekwartierd, die samen vochten met de Duitsers en die deel uitmaakten van wat men de ‘Osttroepen’ noemde. Toen duidelijk werd dat Duitsland de oorlog zou verliezen en ze mee moesten terugtrekken, weenden ze bitter en zegden ze aan Marcel dat ze zeker door de Russen

zouden geliquideerd worden. Deze bange vrees is allicht waarheid geworden, want Marcel heeft nooit meer iets van ze gehoord.

Bevoorrading en levering

De kolen voor de smidse kocht Marcel bij de plaatselijke kolenhandel Slabbinck, waar hij een heel goede klant was. Het metaal kwam zowel van de Brugse firma Metalunion als van de firma Saey uit Kortrijk. Beide firma's bestaan nog. Het metaal werd zeker na de Tweede Wereldoorlog steeds met een vrachtwagen ter plekke afgeleverd. Of dat ook al in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog het geval was, kon niet meer achterhaald worden.

Marcel leverde zelf bepaalde kleine werktuigen die door hem gemaakt of hersteld werden, thuis af bij de klanten. Zo reed hij vóór de Tweede Wereldoorlog nog met fiets en rugzak naar Brugge om daar klein materieel af te leveren. Later kocht hij een FN-motor, en nog later een auto.

De laatste jaren

Vanaf de jaren 1950 onderging de landbouw in snel tempo sterke veranderingen. Het aantal boeren nam drastisch af en de tijd van kar en paard leek volledig voorbij. De smid moest zich heroriënteren. Hij moest meer een werktuigkundige worden die van alles aankon, en zijn smidse werd een klein fabriekje. Ook het gamma in de winkel werd sterk verbreed: kachels en glas- en vaatwerk werden belangrijker dan de eigenlijke metaalwaren. In een advertentie van Marcel De Pauw van 1970 werd reclame gemaakt voor "*Metaalbouw – Bouwsmederij – Stoven – Gasvuren – Glas – Gleiers – Fantasie*".

De meeste smeden vonden door zulke heroriëntering genoeg werk om hun smidse nog een tijdje draaiende te houden, maar vanaf de jaren '60 betekende de pensioenleeftijd van een smid meestal ook het einde van de smidse. Zo ook bij Marcel De Pauw. Zijn zoon Marc zag het helemaal niet zitten om smid te worden en Marcel was er de man niet naar om hem toch in die richting te duwen. Marc werd leraar lichamelijke opvoeding en huwde op 26 december 1964 met Christiane David.

Toen Marcel dan op 63-jarige leeftijd met pensioen ging in 1977, betekende dit meteen ook het einde van de laatste echte Zedelgemse smidse, hoewel de titel van een krantenartikel van Roger Schreel toen nochtans het tegendeel liet vermoeden (*"En de smid...smeedt voort te Zedelgem!"*). Marcel liet de zaak wel nog over aan zijn neef Yvan De Pauw uit Loppem (zoon van zijn broer Maurits – zie verder), maar in feite betekende deze overname het einde van de smidse. Zowel het woonhuis

Fig. 5 - Smid Marcel De Pauw en zijn opvolger Yvan De Pauw

met de winkel, als de smidse werden zelfs compleet gesloopt. In de plaats daarvan verrees er in de Berkenhagestraat een nieuw, modern winkelcomplex en werd er ook een volledig nieuwe werkplaats gebouwd in de huidige Cassierswegel. Zo de winkel nog wel een vergelijkbaar - maar toch ook veel breder - assortiment aan koopwaar aanbod (serviezen, bestekken, glaswerk, enz.), werd het vroegere smidsewerk vervangen door hoofdzakelijk lood- en zinkwerk. En ook die winkel is nu intussen alweer voltooid verleden tijd, en dit sinds de vestiging van De Fietsenmaker op die plaats.

Marcel De Pauw en zijn echtgenote Maria Benoot hadden intussen op het behoorlijk groot perceel land dat zich nog achter hun winkel met smidse uitstrekke, een nieuwe woning laten bouwen, die het adres Burgemeester Joseph Lievensstraat 17/A kreeg. Ze trokken zich dan ook daar terug om van hun verdiende rust te genieten.

Marcel hield zich nu bezig met het onderhoud van zijn tuin. Hij bleef ook actief bij de boogschutters en was al van vroeger supporter van voetbalclub Excelsior Zedelgem, waar hij vele jaren bestuurslid was en waar zoon Marc ook jaren als doelman meespeelde. Hij werd ook secretaris van CRM-Zedelgem (Christene Rustende Middenstanders – nu Neos).

Marcel De Pauw overleed op 24 maart 1997 in het Sint-Rembertziekenhuis te Torhout op 82-jarige leeftijd. Zijn echtgenote Maria Benoot overleed twee later op 22 maart 1999, eveneens in het Sint-Rembertziekenhuis te Torhout. Zij was 83 jaar oud.

Hun zoon Marc woonde intussen in de Dokter Adriaensstraat, en dit op de plaats waar het hoefetje van de moederlijke familie Benoot had gestaan. Hij overleed te Zedelgem op 25 oktober 2009, bijna 69 jaar oud.

De Pauw of Depauw?

Hierboven hebben wij steeds gesproken over Marcel en Marc De Pauw. Dit is ook de werkelijke naam van de familie, maar bij Marcel is er bij de schrijfwijze van zijn familienaam – ook in officiële registers – iets misgelopen, wat onder meer zijn gevolgen heeft gehad voor de schrijfwijze van de familienaam van zijn afstammelingen, waar we “Depauw” zien verschijnen.

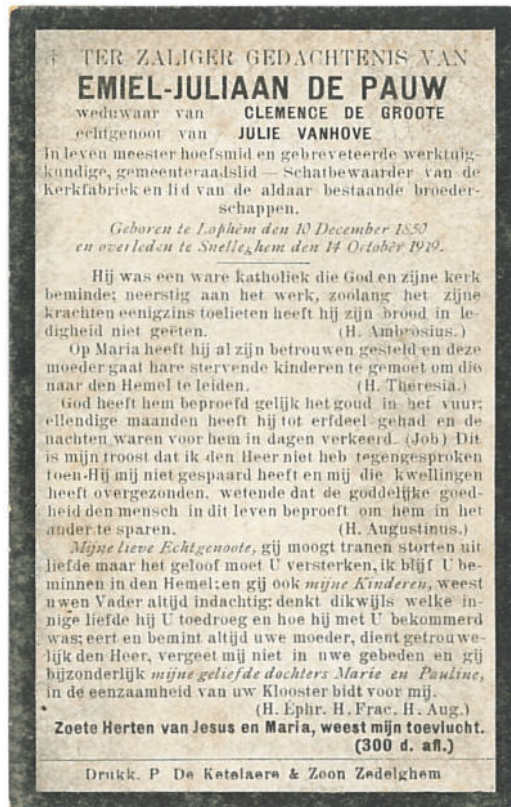
Marcel kreeg in zijn geboorteakte de familienaam De Pauw mee, net zoals zijn vader Medard De Pauw. Hij werd ook onder die naam bij zijn ouders ingeschreven in het bevolkingsregister te Loppem. Toen hij begin 1936 naar Zedelgem kwam wonen, werd hij daar op 21 februari 1936 eveneens correct ingeschreven met de familienaam De Pauw. Marcel ondertekent trouwens ook op 18 juni 1938 zijn huwelijksakte met: “Marcel De Pauw”. Ook zoon Marc werd bij zijn geboorte op 26 november 1940 in de Zedelgemse bevolkingsregisters ingeschreven met dezelfde familienaam De Pauw. Klaarblijkelijk is er echter een fout gemaakt toen in 1947 nieuwe bevolkingsboeken werden aangemaakt, want plots werden zowel vader Marcel als zoon Marc ingeschreven met de familienaam “Depauw”. Dit is sindsdien zo gebleven, waardoor Marcel en Marc in het bevolkingsregister verder ingeschreven werden onder de naam Depauw. Nochtans zien we dat Marcel zelf zowel in zijn eigen overlijdensakte van 24 maart 1997, als in deze van zijn echtgenote van 22 maart 1999, verder de – correcte – familienaam De Pauw krijgt. Bij zoon Marc vinden we in zijn overlijdensakte van 27 oktober 2009 nochtans wel de familienaam Depauw terug. Stamboomonderzoekers zullen opmerken dat dergelijke naamswijzigingen vóór de Franse Revolutie heel gewoon waren. Dit is juist, maar dit zou zich nu eigenlijk niet meer mogen voordoen.

De smedentak van de familie De Pauw ontstaat te Loppem

Men kan niet spreken over Marcel De Pauw, zonder erop te wijzen dat hij behoorde tot de smedenfamilie De Pauw, waarvan de leden sinds 1850 in verschillende gemeenten van onze streek de lokale smidse hebben bemand.

Stamvader van deze smedentak De Pauw was – zoals hierboven reeds vermeld – Emiel De Pauw, geboren te Loppem op 10 december 1850. Hij was de zoon van de Loppemse koster Pieter De Pauw en van diens echtgenote Rosalia Decloedt. Zijn oudere broer Remi nam het kosterchap van vader over en Emiel moest dus naar een andere broodwinning uitkijken. Reeds als jonge knaap ging hij omstreeks 1865 in de leer bij Jan Van Wonterghem, die zich einde 1862 als smid gevestigd had te Loppem, en dit op de wijk die nu 't Smisje heet en gelegen is bij de kruising van de Heidelbergstraat met de spoorlijn Brugge-Kortrijk.

Fig. 6 - Bidprentje van Emiel De Pauw

Jan Van Wonterghem was te Houtave geboren op 12 juni 1834. Zijn moeder Francisca Ballegeer was de dochter van Joannes Ballegeer, de waard van de Loppemse herberg 'De Swarten Hoop'. Zij huwde met Bernard Van Wonterghem uit Houtave (voor wie dit een tweede huwelijk was), en hun oudste zoon werd Jan genoemd.

Jan huwde op 20 november 1862 met Mathilde Coppens uit Oostkamp en samen kwamen ze in december 1862 in Loppem wonen. Hun woning – 'Hoog smisje' genoemd vanwege de trapjes - was ook café en ligt nu op het grondgebied van de stad Brugge (Heidelbergstraat 264). De smidse zelf lag eerst aan de overzijde van de Heidelbergstraat, maar werd dan herbouwd naast de herberg. Nog later werd ze omgevormd tot een kleine woning (thans Heidelbergstraat 266).

Tezelfdertijd kwam bij Mathilde en Jan ook de 9 jaar jongere neef van Jan inwonen, die niet alleen ook Jan Van Wonterghem heette, maar die ook hoefsmid was. Deze neef was geboren in Oostkamp op 29 april 1843, maar was reeds vroeg wees geworden, toen zijn vader Dominicus Van Wonterghem al overleden was op 19 oktober 1843 (of dus enkele maanden na de geboorte van zijn zoon Jan), en zijn moeder Joanna Theresia Van Houcke stierf toen hij 13 jaar was (19 december 1856).

Na een kleine twee jaar is er daar waarschijnlijk iets grondig fout gelopen, want de neef Jan Van Wonterghem vertrok op 30 oktober 1864 naar het Franse Rijsel. De achterblijvende Jan Van Wonterghem nam nu een inwonende smidsknecht in dienst, nl. August De Groote, geboren in Snellegem op 3 februari 1839. Deze August De Groote was de zoon van de Snellegemse smid Carolus De Groote en ook de kleinzoon van de Zedelgemse smid Willem De Groote, aan wie een grafplaat op de buitenmuur van de Sint-Laurentiuskerk in Zedelgem herinnert. Dit

toont duidelijk aan dat het smedenberoep toen heel vaak binnen bepaalde families bleef. August De Grootte verliet de smidse van Jan Van Wonterghem in september 1869 om zich te Heule te vestigen, maar de kans is zeer reëel dat het via hem was dat Emiel De Pauw - die dus in die periode bij Jan Van Wonterghem het smedenberoep aanleerde – de zuster van August leerde kennen, nl. Clementia De Grootte, geboren te Snellegem op 13 september 1847.

Clementia was de dochter van de Snellegemse smid Carolus De Grootte, die al op 28 februari 1863 was overleden. Emiel huwde haar op 22 augustus 1872 en zo kon hij de smidse in het centrum van Snellegem overnemen en verderzetten. Het was in die tijd dus niet alleen de adel, die zijn toekomst kon verzekeren door een verstandshuwelijk. Emiel en Clementia hadden 6 kinderen. Nadat zij op 20 april 1880 overleed, hertrouwde Emiel reeds op 26 mei 1880 met Juliana Vanhove, ook uit Snellegem. Met haar zou hij nog eens 14 kinderen hebben, wat zijn totale aantal kinderen op 20 bracht. Hiervan stierven er 4 bij de geboorte of op jonge leeftijd, zodat er toch 16 volwassen kinderen waren. Onder hen waren er 8 zonen die allemaal op hun beurt smid werden.

In een aantal krantenartikels wordt Emiel De Pauw ook vermeld als de uitvinder in 1892 van de enkele ijzeren ploeg, die hij liet brevetteren. Het betrof een ploeg die volledig in ijzer vervaardigd was, in tegenstelling tot veel toen nog gebruikte ploegen, die ook deels in hout waren. Bij nazicht blijkt echter dat er ook vroeger reeds ploegen bestonden die volledig in ijzer waren (zoals de ploeg van Van Maele uit 1852), zodat het hier allicht om een bijzondere vorm van dergelijke enkele ijzeren ploeg ging. Emiel De Pauw was te Snellegem ook gemeenteraadslid. Hij overleed er op 14 oktober 1919. Zijn smidse werd tot in 1927 gezamenlijk verder uitgebaut door zijn zonen Achiël (1897-1968) en Ernest

*Emiel Depauw-zaliger, grond-
legger van het familie-smidse-
bedrijf en uitvinder van de en-
kele ijzeren ploeg.*

Fig. 7 (links) - Emiel De Pauw, voorgesteld als uitvinder van de enkele ijzeren ploeg, in een krantenartikel van Frans Wittewrongel, dat verscheen in 1966.

Fig. 8 (rechts) - Ernest De Pauw, zoon van Emiel en smid in Koekelare

(1898-1981). Deze laatste werd toen smid in Koekelare, zodat Achiel alleen de Snellegemse smidse verder zette. Hij was ook schepen van Snellegem.

Achiel De Pauw liet in 1964 zijn smidse over aan zijn zoon Ivan De Pauw (niet te verwarren met Yvan De Pauw uit Loppem die de smidse van Marcel in Zedelgem overnam), die ze op zijn beurt - ondanks zijn

officieel pensioen in 1999 - bleef gebruiken tot in 2008. Dan heeft Bart De Pauw, achterkleinzoon van stamvader Emiel De Pauw, de Snelle-gemse smidse omgevormd tot een eetkroeg. Vader Ivan De Pauw ver- klaarde bij die gelegenheid in het dagblad: *“Als smid moet je vooral heel sterk zijn. Je hebt straffe armspieren nodig om de voorhamer en smeedtangen te gebruiken. En ik heb dikwijls een ‘wup’ gekregen van een paard. Als je het wit van de ogen zag, dan moest je op je hoede zijn. Paarden moet je altijd met zachtheid behandelen. Net als een vrouw”*.

Van de andere zes zonen van Emiel werd Juliaan (1874-1953) ook smid aan de Eernegemweg te Snellegem, waar hij dus de concurrent werd, eerst van zijn vader, en later ook van zijn broer. Aan zijn smidse was ook een herberg verbonden en hij was te Snellegem gekend onder de bijnaam Potje Dek.

Fig. 9 - Ivan De Pauw met zijn vader Achiel in de oude smidse te Snellegem

René De Pauw, die reeds op 45-jarige leeftijd overleed (1882-1927), was smid te Jabbeke en Arthur (1879-1949) vestigde zich als smid in Choisy-en-Brie (departement Seine et Marne in Frankrijk). Over de drie andere zonen Medard (1889-1972), Jerome (1888-1925) en Leo (1875-1902) werd of wordt nog verder gesproken in dit artikel.

Medard De Pauw als smid te Loppem

Medard De Pauw - de vader van Marcel - was het zesde kind van Emiel De Pauw en van zijn tweede vrouw Juliana Vanhove. Na zijn huwelijk met Romanie Daveloose op 20 augustus 1912 vestigde Medard zich als smid te Loppem, zoals hierboven reeds werd verteld. Zijn echtgenote baatte daar ook een gelijkaardige winkel uit als Marcel in Zedelgem. Winkel en smidse waren gelegen in het begin van de Rijselsestraat te Loppem (thans Rijselsestraat 5).

Fig. 10 - Medard De Pauw en echtgenote Maria Daveloose, in de winkel van zoon Maurits te Loppem

Tijdens het Duitse bombardement op de Loppemse Rijselsestraat op 27 mei 1940 waren Medard en zijn zoon Maurits (geboren te Loppem op 13 november 1922) samen met drie Belgische soldaten aan het werk in de smidse. Ook de smidse werd getroffen en de drie Belgische soldaten waren op slag dood. Maurits De Pauw was gewond en werd overgebracht naar het Sint-Janshospitaal, waar hij van zijn verwondingen herstelde. Medard en Romanie hadden zes kinderen, vier zonen en twee dochters. Van de vier zonen werden er drie smid. De oudste zoon Marcel werd dus in 1936 smid in Zedelgem, de tweede zoon Leo begon in 1945 als smid in Sint-Andries en in 1953 nam de derde zoon Maurits de Loppemse smidse over van zijn vader. Alleen de jongste zoon Jeroom De Pauw startte geen smidse, maar wel een slagerij in Brugge.

Maurits De Pauw huwde te Oostkamp op 8 september 1953 met Cecile Deschaght. Zij kregen twee kinderen, Yvan (° 19 september 1954) en Carlos (° 19 september 1957). Zoals hierboven reeds uiteengezet, nam Yvan in 1977 de Zedelgemse smidse over van zijn oom Marcel, maar niet meer om ze nog verder als smidse uit te baten. Ook de Loppemse smidse verdween trouwens. Zoon Carlos nam de zaak nog over, maar net zoals in Zedelgem bleef enkel de winkel bestaan en verdween de smidse. Wel had Carlos De

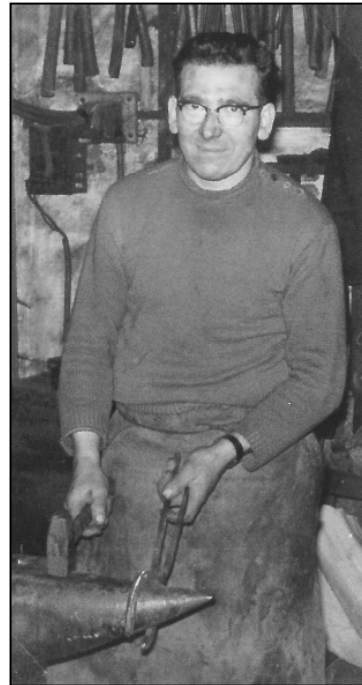

Fig. 11 - Maurits De Pauw aan de arbeid in zijn smidse te Loppem

Pauw op die plaats ook zijn bedrijf van dakwerken. Intussen is Carlos overleden, en op heden is in het pand een verzekeringskantoor gevestigd.

In 1966 wijdde wijlen Frans Wittevrongel uit Zedelgem een groot krantenartikel aan de smedenfamilie De Pauw. Hij verwachtte toen dat de smedenactiviteit van deze familie nog generaties lang door zou kunnen gaan, en dit tot groot genoegen van Sint-Elooi, de heilige smid. De tijdsgeest heeft Sint-Elooi echter ingehaald...

De foto's bij dit artikel werden toen genomen door Etienne D'Hollandere uit de Snellegemsestraat in Zedelgem, die ze ons bereidwillig ter beschikking stelde om hier bij dit artikel af te drukken.

Jerome De Pauw

In dit artikel over Marcel De Pauw als laatste Zedelgemse smid kunnen we moeilijk voorbijgaan aan zijn oom Jerome De Pauw, die hier in Zedelgem ook smid was vanaf 20 juni 1914 tot aan zijn vroegtijdig overlijden op 30 mei 1925. Jerome De Pauw was ook een zoon van Emiel De Pauw en van zijn tweede echtgenote Juliana Vanhove en dus een broer van Medard De Pauw uit Loppem, en de oom van onze Zedelgemse Marcel De Pauw. Jerome werd geboren te Snellegem op 4 februari 1888. Hij huwde op 19 juni 1914 te Snellegem met Godelieve Jonckheere, die hier in Zedelgem steeds als 'Lieve' werd aangesproken. Jerome en Lieve begonnen reeds de dag na hun huwelijk met de uitbating van een smidse, gekoppeld aan een winkel van ijzerwaren en een herberg ('t Wit Paard'), gelegen aan de Groenestraat te Zedelgem (nu nrs. 45 en 47).

De gevel van het woonhuisgedeelte had twee vitrines, aan weerszijden van de deur. Het linkervenster (vanaf de straat) behoorde bij de winkel, het rechter bij de herberg. Naast het woonhuisgedeelte lag de smidse, die reeds langer bestond en door Jerome werd overgenomen van Richard Demarest. Jerome werkte uiteraard in de smidse en Lieve deed de winkel en het café.

Jerome en Lieve kregen drie dochters: Maria (° 1915), Julia (° 1921) en Agnes (° 1924). Het laatste dochtertje overleed echter reeds 11 dagen na de geboorte. Maar daarbij bleef

het niet en het noodlot sloeg reeds het daaropvolgende jaar opnieuw toe. Jerome deed tijdens een warme periode met bijzonder veel werk een “verhitheid” op (hitteberoerte). Hij werd nog overgebracht naar de Sint-Jozefskliniek te Brugge, maar het mocht niet meer baten. Pastoor Ronse schreef op zijn bidprentje: *“Wrong hij het zwaar metaal naar de belijfte zijner kunst, tegen den hamerslag van den overmachtigen dood was hij niet bestand het hoofd te bieden. Hij viel om niet meer op te staan”*. Lieve bleef alleen achter met een herberg, een winkel, een smidse en twee dochtertjes van 4 en 10 jaar oud...

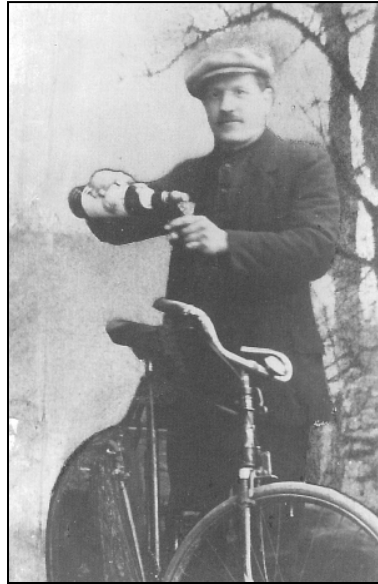

Fig. 12 - Jerome De Pauw, smid en herbergier in 't Wit Paard

Pietje Willem, onze latere beroemde honderdjarige, kwam de laatste opdrachten in de smidse afwerken, maar daarna werd het daar definitief stil. De klanten verhuisden naar de eigen smidse van Pietje Willem op

de Statie, naar smid Jerome Coucke op het dorp, of naar Jules De Pauw in Snellegem (halfbroer van Jerome De Pauw). De smidse bleef een aantal jaren ongebruikt staan en de inhoud ervan werd dan verkocht aan iemand van Eernegem.

Lieve moest het intussen zien te redden met haar winkeltje en haar café, wat slechts moeizaam ging. Allicht deels uit noodzaak hertrouwde ze dan ook op 27 januari 1927 met August De Pauw uit Loppem, de oom van haar eerste man Jerome De Pauw. Deze man was toen bijna 73 jaar oud en tweevoudig weduwnaar. Dit huwelijk werd in Zedelgem het middelpunt van zwaar dorpsgeroddel. August De Pauw was van beroep niet alleen timmerman geweest, maar ook grafdelver, klokkenluider en hulpkoster te Loppem. Hij komt enkele malen voor in de geschreven geschiedenisbronnen van Loppem, en niet in ongunstige zin. Tijdens de Loppemse pokkenepidemie van 1902 durfde niemand nog de lijken van de aan pokken gestorven mensen te benaderen. Alleen August durfde dit wel en hij stond alleen in voor het kisten, het vervoer van de kist met zijn kruiwagen naar het kerkhof, en het begraven.

August zette zich ook in voor de in 1886 opgerichte 'Maatschappij van Onderlinge Bijstand' (een vorm van ziekenfonds) te Loppem, en hij hielp samen met Pastoor Wyseur om bij de Duitse inval in 1914 het kostbare zilveren borstbeeld van Sint-Martinus te verbergen in een kist onder de grond, later gevolgd door de betere wijn van de pastoor... Zoals eigenlijk wel te voorspellen was, eindigde het huwelijk tussen Lieve en August De Pauw al na enkele jaren, en dit door zijn overlijden op 18 maart 1933.

Wanneer de tweede dochter Julia in 1944 huwde met André Clarysse, staakte Lieve de uitbating van de herbergactiviteit. Julia bouwde een

nieuwe woning waar voorheen de smidse was en Lieve bleef wonen waar vroeger het café en de winkel zich bevonden. Zij huwde later nog een derde keer met René Clarysse. Ze overleed op 14 januari 1969 op 79-jarige leeftijd. Hoe diep ze innerlijk geraakt was door de vroegere dorpsroddels, bleek wanneer op haar bidprentje wel melding werd gemaakt van haar eerste en van haar derde echtgenoot, maar niet van de tweede man August De Pauw. Haar dochter Julia De Pauw bleef tot op hoge leeftijd haar woning op de plaats van de vroegere smidse betrekken. Zij overleed op 94-jarige leeftijd op 6 maart 2015.

En ook even verder terug

Het beroep van smid deed pas zijn intrede in de familie De Pauw in 1865. Voorheen waren de De Pauw's vooral een familie van kerkbedienaars, zoals koster en kerkschrijver, en de toen daar meestal mee samenhangende nevenberoepen, zoals onderwijzer of parochieschrijver.

De verst bekende voorouders van onze familie De Pauw vinden we terug in Assebroek en Aartrijke. Op 23 juni 1652 huwde Thomas De Pauw (zoon van Joris De Pauw die van Assebroek afkomstig was) te Aartrijke met Paulina Hacx, dochter van de toenmalige Aartrijkse koster Judocus Hacx, die daar ook schoolmeester, parochieschrijver, ontvanger, amman, brouwer, herbergier en molenaar was. Pauline stierf op 6 januari 1655 in het kraambed en Thomas De Pauw hertrouwde op 11 mei 1655 te Aartrijke met Maria Calewaert, die daar tien jaar later ook overleed op 3 maart 1665. Kort nadien vestigde Thomas zich dan in Torhout, waar hij in 1667 ook stierf.

Ook zijn zoon Thomas De Pauw en zijn kleinzoon Pieter De Pauw woonden in Torhout. Pieter huwde er op 23 november 1724 met Joan-

na De Houck, en hij was kerkbaljuw in Torhout. Het is zijn zoon Ludovicus De Pauw die de Loppemse tak van de familie De Pauw stichtte, én dit wanneer hij in 1759 door de kapittelheren van Sint-Donaas werd benoemd tot nieuwe koster van Loppem.

In het boek *De parochie Sint-Martinus te Loppem* van Alban Vervenne (1980) wordt gesteld dat Ludovicus De Pauw toen slechts 16 jaar oud geweest zou zijn. Dit blijkt echter niet te kloppen, want hij werd op 25 februari 1732 te Torhout geboren. Hij was dus 27 jaar toen hij koster en onderwijzer werd te Loppem.

Ludovicus huwde te Loppem op 30 mei 1765 met Joanna Verstraete, dochter uit de herberg 'Het Schaak'. Hij overleed te Loppem op 5 april 1779, nauwelijks 47 jaar oud. Hij liet een weduwe en drie kinderen na. Joanna Verstraete hertrouwde reeds in 1780 met Hilaire Caere en liet in 1784 de thans nog bestaande Kosterie in de Steenbrugsestraat optrekken (destijds met een klaslokaal dat in 1972 werd afgebroken). In 1791 werd haar zoon Joseph De Pauw op 20-jarige leeftijd koster te Loppem, en na hem zouden zijn zoon Pieter De Pauw en zijn kleinzoon Remi De Pauw dit kostersambt van Loppem onafgebroken blijven uitoefenen tot begin 1908. Joseph De Pauw huwde op 31 mei 1796 te Oostkamp met Brigitta Lippens. Hij was te Loppem niet alleen koster, maar ook onderwijzer, landbouwer en zaadhandelaar. In de Franse tijd werd hij zelfs gemeentesecretaris en legde hij de eerste registers van de burgerlijke stand van de gemeente Loppem aan. Nadien werd hij ook nog gemeenteraadslid. Zeker over zijn bediening als koster waren er nochtans herhaaldelijk klachten en ook in zijn handel liet hij na om zijn leveranciers te betalen. Nochtans kon het hem weinig deren, want hij genoot de machtige steun van zijn oom Petrus Jacobus De Pauw, een heel merkwaardig man.

Bisschop in 's Hertogenbosch

Deze op 9 juli 1727 te Torhout geboren Petrus Jacobus De Pauw was ook een zoon van de hierboven reeds aangehaalde Pieter De Pauw, kerkbaljuw in Torhout. De kleine Petrus Jacobus was misdienaar in de kerk te Torhout, en het was in die functie dat hij op 7-jarige leeftijd tijdens een vormselviering werd opgemerkt door de toenmalige Brugse bisschop, Mgr. Van Susteren. Deze stelde aan de ouders voor om het kind onder zijn hoede te nemen, zodat het goede studies kon krijgen. Wij lezen dat de ouders fier waren dat zij hun kind aan de goede zorgen van de bisschop konden toevertrouwen.

Petrus Jacobus volgde eerst de Latijnse kapittelschool in Brugge, waarna hij verder theologische studies deed aan de Universiteit te Leuven. Hij werd priester gewijd op 31 december 1756 en secretaris én vertrouweling van de Brugse bisschop Mgr. Jan Robrecht Caïmo. Na het overlijden van bisschop Caïmo werd Petrus Jacobus De Pauw door kardinaal von Frankenberg voorgesteld als kandidaat-bisschop van Brugge, maar keizerin Maria Theresia gaf de voorkeur aan Mgr. Felix Brenart.

De Pauw had de naam om politiek handig te zijn. Hij werd vertegenwoordiger van de geestelijkheid in de Staten van Vlaanderen, waar hij zich tegen de ideeën en plannen van Jozef II keerde. Tijdens de Franse Revolutie weigerde hij de eed van haat af te leggen en zat hij een tijdje gevangen, o.a. in de citadel van Rijsel.

Bij het Concordaat van 1801 werd de vrije eredienst wel hersteld, maar het bisdom Brugge werd opgeheven. De Gentse bisschop deelde zijn bisdom op in drie districten, waarbij De Pauw werd aangesteld om als vicaris-generaal het Brugse district te leiden. Dit betekende dat De

Pauw hierdoor de hoogste geestelijke persoonlijkheid in Brugge werd. Het was dan ook De Pauw die de lokale geestelijkheid aan keizer Napoleon voorstelde, toen die in mei 1810 voor de tweede maal Brugge bezocht. Petrus Jacobus was toen reeds 83 jaar, maar nog heel kwiek en scherp van geest. Ook was niet onbekend dat De Pauw het regime van Napoleon niet ongenegen was, en hij was één van de vier personen die tijdens dit bezoek van de keizer de hoge onderscheiding van de Légion d'Honneur bekwam. Het kwam ook tot een persoonlijk gesprek tussen de keizer en de vicaris-generaal, waarbij het duidelijk klikte. De Pauw kreeg van Napoleon een gouden ring met het monogram van de keizer, omhuld met 12 diamanten. Maar dit was pas een begin, want korte tijd later werd De Pauw – die steeds geijverd had voor de heroprichting van het bisdom Brugge en daar allicht ook over gesproken had met Napoleon – door de keizer benoemd tot bisschop, weliswaar niet van Brugge, maar wel van 's Hertogenbosch (Nederland).

Dit plaatste De Pauw voor een heel moeilijke keuze, want het was bijna zeker dat de paus, met wie Napoleon toen in sterke onmin lag, deze benoeming niet zou willen bekrachtigen. Toch besloot De Pauw - na aanvankelijk wat tegengeprutteld te hebben - om de bisschopsmijter te aanvaarden en hij reisde naar Parijs af om daar zijn eed als bisschop af te leggen, zoals toen door de Franse wet was voorgeschreven.

Ongelukkiglijk werd hij daar ziek en hij overleed In Parijs op 19 september 1810. Ondanks het feit dat hij nog geen bisschopswijding had ontvangen, werd hij op bevel van Napoleon toch met bisschoppelijke eer begraven en hij kreeg een graf op het kleine, maar prestigieuze 'cimetière du Calvaire' op Montmartre, waar kort daarvoor ook de aalmoezenier van Napoleon was begraven.

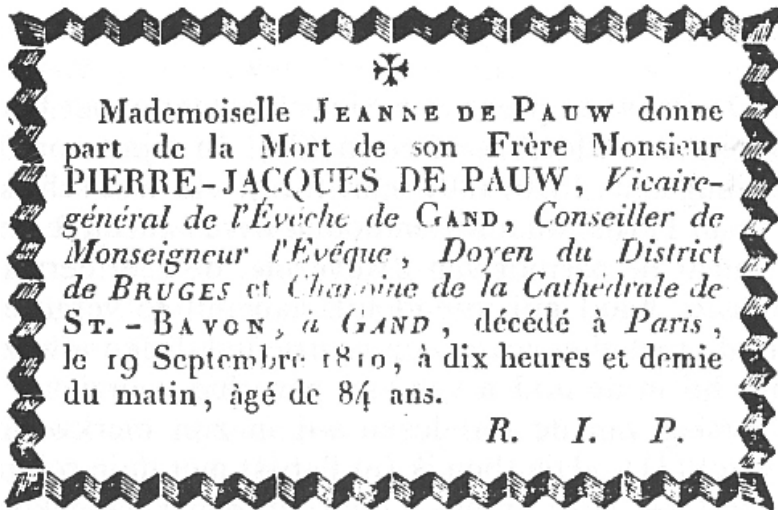

Fig. 13 - Rouwbericht van vicaris Petrus Jacobus De Pauw, dat werd rondgestuurd door de zuster van de overledene

In de buitenmuur van de kerk van Sint-Kruis-Brugge bevindt zich een witmarmere gedenkplaat voor deze merkwaardige man, en volgens sommigen werd zijn lichaam in 1815 vanuit Parijs naar Sint-Kruis-Brugge teruggebracht. Of dit echter zo is, blijft een mysterie ...

Na zijn overlijden was de figuur van De Pauw niet meer zo geliefd in kerkelijke kringen. Men stelde dat hij zich te veel had laten verleiden door wereldse eer. Michiel English drukte het plastisch uit: "*Napoleon had hem daar geroepen om hem bisschop te maken van 's Hertogenbosch. De mens mikt en God beschikt. In plaats van op een bisschoppelijken troon, kwam de vicaris terecht in een graf op de Montmartre.*" Maar was de houding van De Pauw niet menselijk (zeker nu hij al eens eerder naast de mijter gegrepen had...) en speelde er bij die collega's-geestelijken geen (flinke) portie jaloezie?

Petrus Jacobus De Pauw droeg in zijn wapenschild drie pauwen, en voerde als – op zijn situatie wel zeer toepasselijke - wapenspreuk: “*In cauda venenum*” (het venijn zit in de staart).

Terug naar Loppem (en omliggende)

Maar keren we terug naar de Loppemse koster Joseph De Pauw. Die bleek steeds op de steun van zijn machtige oom-vicaris te kunnen rekenen, ook toen hij - zoals hierboven reeds gezegd - toch wel behoorlijk naast de schreef begon te lopen. Dit ging zelfs zover dat er binnen het Brugse vicariaat echte spanningen ontstonden over het feit dat De Pauw zijn Loppemse neef te veel de hand boven het hoofd hield. Wellicht wilde de vicaris de zoon van zijn zo vroegtijdig overleden broer niet laten vallen. Koster Joseph De Pauw durfde zelfs zo ver gaan om tussen 1803 en 1807 een aantal perceeltjes Loppems zwart goed op te kopen. Dit was sinds het concordaat tussen de Kerk en Napoleon weliswaar geen doodzonde meer, maar echte goede katholieken deden dit toch niet. Het vergde zeker durf om dit als koster te doen.

Joseph De Pauw overleed te Loppem op 11 juni 1829. Hij werd toen als koster-onderwijzer opgevolgd door zijn 25-jarige zoon Pieter De Pauw. Deze huwde op 13 april 1837 te Brugge met zijn negen jaar jongere volle nicht Rosalia De Cloedt uit Assebroek. De moeder van de bruid (Maria Lippens) en van de bruidegom (Brigitta Lippens) waren zusters. Rosalia De Cloedt had toen al een buitenechtelijk zoontje Joannes-Baptiste, dat bijna vier jaar oud was, én dat bij het huwelijk gewettigd werd door Pieter De Pauw. In dezelfde akte wordt trouwens ook vermeld dat de bruid “na regte” nog wel te Brugge woont, maar feitelijk op dat ogenblik al te Loppem verblijft. Men kan zich inbeelden dat zo-

iets, én dan nog vanwege de koster, in het kleine Loppem van 1837 niet onopgemerkt voorbij zal zijn gegaan.

Ook familiaal zat het blijkbaar niet helemaal snor. Vader Joseph De Pauw was op dat ogenblik reeds overleden, maar zijn weduwe Brigitta Lippens woonde toen te Vladslo en moest volgens de toenmalige wet haar toestemming voor het huwelijk verlenen. Ze was echter niet zelf aanwezig op het huwelijk en had haar toestemming gegeven door middel van een notariële akte, verleden voor notaris Hatse te Zedelgem. Meestal duidde zoiets op weinig enthousiasme van de ouder voor het huwelijk in kwestie ...

Ik ben er tot nu toe niet in geslaagd om de verdere levensloop van het gewettigde zoontje Joannes-Baptiste De Pauw terug te vinden en ik weet dus ook niet of hij dezelfde Joannes De Pauw is, die - ondanks zijn diploma - in 1859 te Loppem naast de benoeming van gemeentelijk onderwijzer greep, zoals onmiddellijk verder wordt uiteengezet.

In de bevolkingsregisters van 1846 vinden we Pieter De Pauw en zijn gezin terug op nr. 33 van de Sectie B te Loppem. Er was een inwonende dienstmeid, Maria Constant, ook van Loppem afkomstig.

Pieter De Pauw verhuisde in 1851 als gemeentelijk onderwijzer mee naar de nieuwe gemeenteschool, maar hij werd wegens klachten ontslagen in 1856. Nadat een interimaris enkele jaren het gemeentelijk onderwijs verder had verstrekt, moest er in 1859 tot een nieuwe benoeming worden overgegaan. Joannes De Pauw uit Loppem stelde zich kandidaat en hij was gediplomeerd, de andere kandidaat Felix Benoot uit Marke niet. Toch koos de gemeenteraad – onder druk van burgemeester Charles van Caloen – voor deze laatste, vreemde kandidaat

zonder diploma, boven de eigen Loppemse kandidaat met diploma. Ook dit moet zeker behoorlijk wat stof hebben doen opwaaien te Loppem. Die beslissing werd dan bovendien nog vernietigd door de hogere overheid, maar ook dit kon Joannes De Pauw niet redden. Er werd door de gemeenteraad opnieuw een andere kandidaat benoemd, weze het ditmaal wel één met diploma ...

Pieter De Pauw bleef wel tot 1880 actief als koster. Hij bleef ook behoren tot de notabelen van het dorp. In 1867 was hij één van de in totaal 27 mannen uit Loppem, die kiesrecht hadden voor de wetgevende kamers en voor de provinciale raad.

ers en voor de provinciale raad.

In 1880 liet hij zijn kostersambt over aan zijn zoon Remi, geboren te Loppem op 6 april 1846. Pieter De Pauw overleed op 1 februari 1883 in Loppem. Zijn vrouw Rosalie De Cloedt was al veel vroeger overleden te Sint-Michiels op 1 oktober 1867. Remi De Pauw werd dus koster van Loppem toen hij 34 jaar oud was. Hij was ondertussen

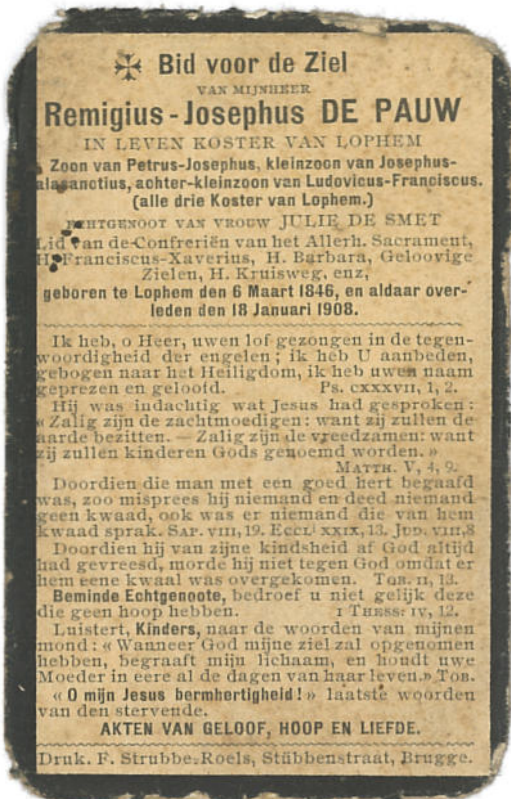

Fig. 14 - Bidprentje van Remi De Pauw, overleden in 1908.

reeds op 26 juli 1877 gehuwd te Oostkamp, én dit met de 9 jaar jongere Juliana Desmet. Als beroep vermeldt de huwelijksakte “onderkoster”. Remi De Pauw werd de laatste koster van de familie De Pauw in Loppem. Na zijn overlijden op 18 januari 1908 werd hij opgevolgd door Edgard Surmont.

De oudste zoon van Remi De Pauw was Julien De Pauw, die echter algemeen Jules werd genoemd. Hij was geboren te Loppem op 21 mei 1878 en werd smid, zoals zijn oom Emiel en diens acht zonen. Jules De Pauw huwde op 18 maart 1903 met de smidsedochter Sidonie Persyn uit Sint-Pieters-op-den-Dijk bij Brugge. Zij was de weduwe van zijn oom Leo De Pauw. Nadat haar vader, smid Felix Persyn, op 4 december 1895 overleden was, huwde Sidonie op 10 juni 1896 dus eerst met

Fig. 15 - Het gezin van smid Julien De Pauw te Sint-Pieters-op-den-Dijk, met vrouw Sidonie Persyn en kinderen Oscar en Julia, ca. 1912.

Leo De Pauw, één van de acht zonen van Emiel De Pauw. Leo en Sidonie betrokken een smidse op de hoek van de Sint-Pieterskaai en van de Blankenbergsesteenweg te Sint-Pieters-op-den-Dijk, vlak bij de Scheepsdalebrug. Naast de smidse bouwden ze in 1902 ook een volledig nieuwe herberg, die luisterde naar de naam 'De Stoomboot'. Het huwelijk tussen Leo en Sidonie werd echter niet gezegend. Hun eerste kind Emiel Joseph De Pauw overleed in maart 1899, net nog geen jaar oud. Op 21 februari 2001 werd opnieuw een zoon geboren, die Oscar werd genoemd (1901-1938). Maar op 25 april 1902 overleed vader Leo De Pauw dan zelf, net op het ogenblik dat de nieuwe herberg was gebouwd. Hij was 27 jaar oud.

Sidonie stond er met haar 32 jaar dus volledig alleen voor, met een ledige smidse, zonder kostwinner en met een zoontje van nauwelijks één jaar oud. Nog geen jaar na de dood van Leo hertrouwde ze met zijn neef Jules, ook een smid. Hij werd de nieuwe baas in de smidse aan de Scheepsdalebrug. In 1906 werd de smidse en de pas vier jaar eerder gebouwde herberg aan de Scheepsdalebrug onteigend voor de verbreding van het kanaal naar Oostende. Jules en Sidonie bouwden op dezelfde plaats, maar meer naar achteren, een nieuwe herberg met aanpalende smidse. In 1909 werd hun dochter Julia geboren (1909-2000). Jules De Pauw overleed op 6 december 1947. Sidonie Persyn werd 94 jaar en overleed op 24 december 1964.

Een andere bekende zoon van Remi De Pauw was Achille De Pauw, geboren te Loppem op 13 september 1885 en er overleden op 3 mei 1966. Achille werd in zijn jonge jaren wielrenner en was zo één van de eerste wielrenners in de Brugse regio van vóór de Eerste Wereldoorlog.

Fig. 16 - Achille De Pauw, een bekend wielrenner en broer van smid Julien De Pauw

Zoon Camille De Pauw, geboren te Loppem op 19 april 1881, werd eerst schoenmaker te Sint-Andries en ook te Loppem, maar zocht daarna zonniger oorden op. Op 1 maart 1911 werd hij te Cannes aan de Azurenkust ingeschreven in het bevolkingsregister. Hij verbleef in de Villa Baron, en was daar automobielchauffeur. Dit was in 1911 zeker nog een nieuw beroep. Wellicht woonde hij daar in bij zijn werkgever. Op 4 oktober 1919 trouwde hij in Noord-Frankrijk (Lewarde) met Josephine Carlier. Hij overleed in Marcq-en-Baroeul op 7 november 1957.

Tot op vandaag wonen in onze gemeente nog heel wat nazaten van deze toch wel bijzondere familie De Pauw. Maar de tijd van kosteren en smeden is wel voorbij.

Geraadpleegde literatuur

- BOSKANTER (F. WITTEVRONGEL), ‘Uitvinder van de ploeg in 1892. Hij was Loppemnaar en Snellegemnaar’, in *Week-end Magazine*, 1966, nr. onbekend, 37
- CLOET, M., *Het bisdom Brugge (1559-1984)*, Brugge, 1984
- DE SCHREVEL, A.-C., ‘PAUW (Pierre-Jacques DE)’, in *Biographie Nationale*, deel XVI, Brussel, 1901, 725-729
- DENOLF, N., *Zedelgem-dorp en zijn herbergen*, *Zedelgem*, 2011, 164-165
- DENYS, B., ‘De meidagen van 1940 te Loppem’, in *Zilleghem*, 1995, 69
- DENYS, B., *Ziekenzorg Loppem van eeuw tot eeuw*, Loppem, 1986
- DUYCK, R., ‘De memoriesteen van vicaris-generaal Pieter De Pauw’, in *Brugs Ommeland*, 1997, 176-182
- ENGLISH, M., *Dagklapper*, deel II, Brugge, 1985, 168-169
- LINGIER, D., ‘De schoonste stiel ter wereld’, in *Het Nieuwsblad*, 29 maart 2008
- MUNIER, W.A.J., ‘PAUW, Petrus Jacobus de’, in *Nationaal Biografisch Woordenboek*, deel V, Brussel, 1972, 677-682
- POLLET, J., *Aartrijke 898-1740*, Zedelgem, 1982
- POLLET, J., ‘Enkele gegevens over het onderwijs in Zedelgem tijdens het Franse bewind’, in *Zilleghem*, 1980, 12-18 en 53-58
- PRIEM, K., *God of de keizer?*, Brugge, 1996
- RAU, J.A. *Sint-Pieters-op-den-Dijk. Geschiedenis van de Brugse rand*, Brugge, 1992, 28-29 en 107-109
- R.S. (R. SCHREEL), ‘En de smid...smeedt voort te Zedelgem!’, in *Brugsch Handelsblad*, 1977, nr. en blz. onbekend

- VAN DEN HEUVEL, J.G.M., ‘Vicaris Pieter Jacob De Pauw door Napoleon tot bisschop van ’s-Hertogenbosch benoemd’, in *Brugs Ommeland*, 1992, 195-182
- VERVENNE, A. en DHONT A., *Geschiedenis van Loppem*, Loppem, 1974
- VERVENNE, A., *De parochie Sint-Martinus te Loppem*, Loppem, 1980
- VIAENE, A., *Napoleon et Marie-Louise à Bruges*, Parijs, z.d.
- X., *Excelsior Zedelgem kampioen 1969-70*, Zedelgem, 1970
- Diverse genealogische sites op het internet
- www.archiefbankbrugge.be
- www.search.arch.be
- www.vrijwilligersrab.be
- Gegevens verstrekt door wijlen Marc De Pauw, door wijlen Julia De Pauw, door Charlotte De Burghgraeve, door Etienne D’Hollandere en door de diensten burgerzaken en archief van de gemeente Zedelgem

De Loppemse lotingtrommel: addendum

Johan BRAET

In ons artikel over de Loppemse lotingtrommel, dat verscheen in *Zilleghem* 2016/1, wezen we op het bestaan van identieke lotingtrommels in Oedelem en Lichtervelde. Ook Pittem bezit een sterk gelijkend exemplaar. Onderzoek wees uit dat alle kantonhoofdplaatsen van het toenmalige militieressort Brugge in 1826 ongeveer gelijktijdig zo'n trommel aankochten. Ze werden allemaal vervaardigd door Hendrik Van Gierdegom, een Brugse timmerman.

We gingen er van uit dat de meeste van die lotingtrommels in de loop van de tijd verloren waren gegaan, o.m. in Ardoorie, Brugge, Gistel, Oostende, Tielt, Torhout enz. Deze veronderstelling blijkt echter toch niet helemaal te kloppen! Een opmerkelijke lezer van *Zilleghem*, Freddy Slabbinck, diepte voor ons een oude bezoekersgids van het Brugse Volkskundemuseum uit 1992 op, waarin een lotingtrommel wordt vermeld.¹ Dit voorwerp was toen tentoongesteld in een vitrine in zaal 16, d.i. de voutekamer. In de huidige museumopstelling is van die lotingtrommel evenwel geen spoor meer te bekennen. Navraag bij mevr. An Verbruggen, depotbeheerder van het Volkskundemuseum, leert ons dat

hij zich momenteel in de reserves bevindt. Meer zelfs, het museum bezit twee lotingtrommels!

De eerste trommel (inv. nr. BMV.06715) is van een type dat we nog nergens anders aantreffen. Hij heeft de vorm van een horizontaal opgehangen tonnetje (zie fig. 1). Aan deze lotingtrommel werd onlangs aandacht besteed in de reeks *Brugge in 100 Objecten*. Van die reeks verschijnt sedert maart 2016 wekelijks een aflevering in het *Brugsch Handelsblad* en op de museumblog.²

Fig. 1 en 2 - Twee lotingtrommels uit het Brugse Volkskundemuseum: links een tonvormig model, rechts de cilindervormige lotingtrommel van Hendrik Van Gierdegom uit 1826. Met dank aan mevr. An Verbruggen.

De tweede lotingtrommel (inv. nr. BMV.06716) heeft precies hetzelfde uitzicht als ons Loppemse exemplaar: zie fig. 2. Er is geen twijfel mogelijk: deze lotingtrommel werd eveneens in 1826 vervaardigd door Hendrik Van Gierdegom. Over de aankoop door de stad Brugge lezen we in de stadsrekening van 1826 op folio 70: “Aan den heer Agent van den algemeenen Rijkskassier, ter voldoening van eene Lotingsbus voor

de milicie, volgens bevel van betaling n° 221 (...)f9-00.”

Kortom, de ontdekking van deze Brugse lotingtrommel levert een mooie bevestiging op van onze centrale hypothese, nl. dat er in 1826 in heel het ‘Militieressort Brugge’ (d.i. ongeveer het huidige gerechtelijke arrondissement Brugge) een soort ‘groepsaankoop’ van lotingtrommels plaatsvond, waaraan alle kantonhoofdplaatsen verplicht deelnamen.

Noten

¹ Willy P. DEZUTTER, *Stedelijk Museum voor Volkskunde*. (Beknopte gidsen van de musea van Brugge, nr. 1). Brugge, Vrienden van de Stedelijke Musea, 1992, 17 p.

² <https://bruggein100objecten.wordpress.com/2016/04/01/onze-lieve-vrouw-van-de-lotelingen/>

Herfstlezing

Donderdag 17 november 2016 om 20.00 uur
in 't Kloosterhof (Kerkplein 4, Zedelgem)

lezing door
prof. em. **MAGDA DEVOS**

De regenboog van de Vlaamse dialecten

Vandaag is het dialectlandschap versnipperd. Tot na de Middeleeuwen bestond maar 1 Vlaams dat gesproken werd tot aan de Schelde en de Dender. Voorbij deze grenzen had je het Brabants. Van dat oude Vlaams is het huidige West-Vlaams de erfgenaam. Door Brabantse invloeden ging het Oost-Vlaams zich anders opstellen en er ontstonden 3 of 4 subdialecten.

Prof. Devos vertelt op een begrijpelijke manier over die versnippering van het Vlaamse dialectlandschap in de loop der eeuwen.

Magda Devos is ere-professor van de UGent. Zij was hoofddocente Nederlandse taalkunde in de opleiding Nederlands. Zij onderzocht voor een groot deel de Vlaamse dialecten en was projectleider van het thematische *Woordenboek van de Vlaamse dialecten*.

Organisatie: Heemkundige Kring Pastoor Ronse
Iedereen welkom. Toegang: € 5,00

Herfstlezing

Donderdag 8 december 2016 om 20.00 uur
in 't Kloosterhof (Kerkplein 4, Zedelgem)

lezing door
BRIGITTE DANNEELS

De Wattman die de nazi's haatte

De gebeurtenissen die in de lezing aan bod komen, speelden zich af in Vivenkapelle in 1940. De 18-jarige Paula Vyncke hoopte haar jonge jaren te kunnen beleven zoals alle meisjes van haar leeftijd. De oorlog dwarsboomde echter haar droom. Vivenkapelle stond in rep en roer toen de Duitsers er binnenvielen. Haar vader Fons, die wattman was geweest op de Brugse trams, kon geen Duitser meer zien en de kracht der gebeurtenissen sleurde de Vynckes mee in allerlei penibele toestanden: krijgsgevangen zoons, ingekwartierde Duitse militairen, de zoektocht naar voedsel, smokkel van aardappelen ...

Brigitte Danneels schetst deze toestanden bij een doorsneegezin tijdens de oorlogsjaren 40-45.

Organisatie: Heemkundige Kring Pastoor Ronse
Iedereen welkom. Toegang: € 5,00

Kasteel van Loppem

Neogotisch topmonument met rijke kunstcollecties,
romantisch park met vijvers en doolhof

Een ideale daguitstap!

De manege biedt een uniek kader
voor elk evenement, feest of seminarie.

Openingsuren, tarieven en andere info:
www.kasteelvanloppem.be

Steenbrugsestraat 26 - 8210 Loppem

WALCARIUS VERZEKERINGEN

BVBA

Groenestraat 31 bus 2, 8210 Zedelgem

Tel 050 20 06 02

johan.walcarius@verz.kbc.be

KBO 8887 868 615, rekeningnummer BE50 7390 3058 3018

Verbonden agent: FISMA, 181723A, van kbc-verzekeringen nv,
Prof. Roger Van Overstraetenplein 2, 3000 Leuven, btw 0405 982 840, vat Looisew

GARAGE DEKETELAERE
VELDEGEM — LOPPEM

Torhoutsesteenweg 383
8210 Veldegem
Tel: 050/27.74.94

Autobaan 17
8210 Loppem
Tel: 050/822.822

www.opeldeketeleare.be
info@opeldeketeleare.be

Reeds meer dan 40 jaar een familiebedrijf!

Persoonlijke service ...
...van generatie op generatie!

Reeds 3 generaties is DEKETELAERE
onlosmakelijk verbonden met OPEL

 bouwmaterialen
MAERTENS n.v.

Zedelgem

- bouwmaterialen
- vloer & wandtegels
- blauwsteen
- basalt
- kandla
- graniet
- witsteen

Diksmuidse Heirweg 73, 8210 Zedelgem
tel. 050/20.91.01
info@maertensbouwmat.be

www.maertensbouwmat.be